

UNUTULAN VATAN

ELVEDA BALKANLAR

ROMAN

İSMAİL BİLGİN

ELVEDA BALKANLAR

Unutulan Vatan
İsmail Bilgin

TİMAŞ YAYINLARI | 1756
Edebiyat Kitaplığı-Roman | 76

EDİTÖR
Rukiye Şahin

REDAKTÖR
Esengül Sağlam

KAPAK TASARIMI
Ravza Kızıltuğ

1. BASKI
Kasım 2007, İstanbul

10. BASKI
Mayıs 2020, İstanbul

TİMAŞ YAYINLARI
Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No:5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr
timas@timas.com.tr
f t i timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT
Mega Basım
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No:3 Baha İş Merkezi
Avcılar / İstanbul
Telefon: (0212) 412 17 00
Matbaa Sertifika No: 44452

YAYIN HAKLARI
© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

“Sızlatır bazı saatler dayanılmaz bir acı,
Kökü toprakta kalıp kendi kesilmiş ağacı.
Ruh arar başka teselli her esen rüzgârda,
Ne yazık! Doğmuyoruz şimdi o topraklarda.”

Yahya Kemal Beyatlı

*Bu kitap, her Rumeli türküsünde aklımıza gelen, bizim diyarlarda
şehit düşen, gazi olan, Balkanlar'ı terk etmek zorunda kalan muhacir-
lere ithaf edilmiştir.*

ÖNSÖZ

Yahya Kemal, Balkanlar için; “Türkler, bir deniz gibi Balkanlar’dan çekilmiş lâkin tuzunu bırakmış, bütün o topraklar Türklük kokuyor,” diyor.

Balkanlar tam 500 sene boyunca, dağıyla taşıyla, kurduyla kuşuyla, tozuyla toprağıyla bize yar olmuş diyarlardı. Bu nazlı diyarlar daha sonra 93 Harbi diye bilinen 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı ile elimizden çıkmaya başlamış, Balkanlar’a yerleşen Türkler son 125 yıl içinde büyük acılar, büyük sıkıntılar çekmişlerdir. Fetih için başlayan gidiş, büyük bir muhacerete dönüşmüş bu geri çekiliş Balkan Harbi’nde kırk gün gibi kısa bir zamanda olup bitmiştir. Sistematik olarak yaptırılan sürgünlerle, korkutmayla ve vahşetle bir millet Balkanlar’da yok edilmek istenmiştir. Ama Türk’ün bıraktığı tuz tortuları halen Balkanlar’da köprüler, hanlar, hamamlar, camiler ve mezarlıklarla erimemiş ve erimeyecektir.

Kafilelerle Balkanlar’dan gelenlerin torunları hâlâ bir Rumeli türküsünde dedelerinin o acı göçlerini hatırlamaktadırlar.

Türk milleti zor bir coğrafyada hayatını devam ettirmektedir. Bugünkü hayat hakkını da ne kadar zor şartlar altında kazanabildiğini iyi bilmektedir. Bu vesile ile Balkan Savaşı’nı anlamadan Çanakkale ve Kurtuluş Savaşlarını anlamamanın mümkün olmadığı kanaatindeyim. Özellikle, yarın Türkiye’ye yön verecek gençlerin bu olaylar dizisini iyi anlamaları ümidi ve düşüncesiyle kitabımı yazmaya gayret ettim. Takdir elbette sayın okuyucularındır.

Kitabın yazımı öncesindeki araştırmalarım sırasında bilmediğim birçok kahramanla tanıştım. Sizlerin de tanışmanız dileği ile iyi okumalar efendim.

İSMAİL BİLGİN

Bu kitabın yazımı esnasında beni destekleyen ve sosyal hayatlarımı kısıtlamak zorunda kalmamı anlayışla karşılayan aileme teşekkürü bir borç bilirim.

KASIM, 2007

Not: Kitaplar okuyucu ile birlikte olgunlaşır. Balkan Harbi ile ilgili katkıda bulunmak, hatıralarını nakletmek ve romanla ilgili eleştiride bulunmak isteyen kıymetli okuyucularım e-posta adresimden bana ulaşabilirler.

Elektronik postam: ibilgin17@mynet.com

I

BALKANLAR'DAN KAÇIŞ

*“Dağlar dağlar
Viran dağlar
Yüzüm güler
Kalbim ağlar”*

Balkanlar dağ silsilesi, dağlar yumağıdır. Omuz omuza vermiş her dağ, başka bir dağın dizine koyar dumanlı başını. Balkanlar'ın geçitleri zordur, aşılmaz. Dereleri coşkulu, kayaları sert ve keskin-dir. Korku bu dağlarda bütün heybetiyle gezer. Bir zirveden diğer bir zirveye atlayarak daima büyür. İnsanların yüreğine zehirli yılan misali çöreklenir ve artarak insanı esir alır. Korku, burada her ıssız taşın altına, dikenli çam yapraklarına, derin uçurumlara siner.

Güneş nazlı bir şekilde Balkan Dağlarının göğsüne yaslanarak altın sarısı rengine bürünür. Gün, dağların ve nice korkunun üzerine buralarda hep telâşla doğar.

Gece, Balkanlar'da daha karanlıktır. Zulme isyan edercesine başını kaldırmış zirvelerin üzerine bir perde misali iner. Dağların eteklerine yayılır, derelere çöker. Korku, karanlıkla daha da büyür.

Çiçeklerin en yabanisi Balkanlar'da ayrı bir güzel açar. Her çiçeğin vahşi bir cezbesi, dağların sırtlarını kaplayan çimenlerin bir başka yeşili, gülün ayrı bir rengi ve kokusu, papatyaların ayrı bir sarısı ve beyazı vardır. Dağların milyonlarca yıl öncesinde bir kuşak boyunca çarpışıp yükselmesiyle oluşan o müthiş kırılmalı her yerde kendini kolayca belli eder. Bu kırılmalı insanlarda da gözle görülür.

1877 yılında, işte bu dağlarda başlayan kavga artık bir saldırıya dönüşmüş, Osmanlı'nın Plevne önlerinden çekilmesiyle artmış; 1912 yılına gelindiğinde bu dağlarda her Türk'ün endişesini mayalayarak büyümüş, o dağ silsilelerinde kin, bir kasırga olmuştur.

***

Köknarların âdeta gizlediği küçük bir köyün bacalarından yükselen dumanlar, gamsız şekilde geceye karışırken, sert esen rüzgârın uğultusu camları sarsıyor, tahta kapıları gıcırdatıyordu. Uzakta havlayan köpekler, çöken bu kasvetli havayı dağıtmak istercesine gecenin gizemini ısırdı. Köylüler kapılarına sürgü üstüne sürgü vurmuş, kepenkleri sıkıca kapatmış, yüreklerindeki heyecan ve endişe her dem giderek büyümüşü. Yastık altındaki altıpatlarlar, piştovlar yağlanmıştı. Duvarlarda asılı tüfeklerin bakımı yapılmış, iğneleri gözden geçirilmiş, fişekleri doldurulmuş ve her an kullanıma hazır hale getirilmişti.

Dışarıda bırakılan bazı eşyalar rüzgârla birlikte kâh taş avlulara, kâh ahşap evlerin duvarlarına çarpıyor, bu gürültüden dolayı köylülerin yürekleri ağızlarına geliyordu. Bir süre soluksuz kalarak, ne olup bittiğini anlamaya çalışan köylüler, neden sonra rüzgârın ve köpeklerin sesini duyunca yatıştır gibi oluyorlardı. Ancak içlerinde yer eden endişe bir türlü yakalarını bırakmıyordu. Çakan şimşekler köyün girişindeki taş köprünün kemerlerini teşhir ediyordu.

Türk köylüleri, Bulgar çetecilerini takip etmek üzere gönderilen Osmanlı askerlerinin geçişinden ne kadar güven duyuyorlarsa, Bulgar askerlerinin, bugünlerde sınıra doğru ilerleyip kendi köylerine varmalarından da o kadar korkuyorlardı. Onlar her şeye rağmen Osmanlı askerine güveniyorlardı.

Son zamanlarda, Bulgaristan'a yakın Türk köylerine, Bulgar askerlerinin ve çetelerinin saldırısı başlamış, özellikle Türklere yapılan zulümler gittikçe artmış, iki devletin savaşa tuttuğu yönünde haberler dört yana hızla yayılmıştı. Köylüler bu haberleri ilk önce önemsememiş, Bulgarların nasıl olsa yenileceğini düşündükleri için endişe etmemişlerdi. Zamanla çetelerin artan baskınları karşısında büyük korku duymuşlar, çok sevdikleri ormana ne odun kesmeye ne de mantar toplamaya gidebilmişlerdi.

Sınırdaki ve sınıra yakın köylüler evlerinden dışarı çıkamıyorlardı. Duyulan nal sesleri, atılan bir el silah, acı acı yankılanan bir çığlık tedirgin olmalarına yetip artıyordu. Artık bıçak sırtında yaşayan köylüler bir şey yapamamanın şaşkınlığı ve sıkıntısı içindeydiler.

Köyün ileri gelenlerinden bazıları, yıllardır beraber yaşadıkları Bulgar komşularına mallarını ucuz, pahalı demeden satıyor ve köyü terk etmek için hazırlık yapıyorlardı. Türklerin tarlalarını ve evlerini

çok ucuza alan Bulgarlar ise binbir şaya çıkararak Türkleri korkutuyor, mallarını daha da ucuza almanın hesabını yapıyorlardı. Halen Türk, Bulgar, Rum ve Ermeni halklarının birlikte yaşadığı köylerdeki papazlar ise Türk ahaliye gitmelerinin çok yanlış olacağını söylemelerine ve kalmaları için kendilerine güvence vermelerine karşın çok sayıda zulüm haberini işitenler kalıp kalmamak konusunda büyük kararsızlık yaşıyorlardı.

Bir yangının rüzgârla yayılması gibi Bulgar çetelerinin yaptığı zulümler de sınırdaki köylere sıçramaya başlamıştı. Bu sıçrayış bazen o kadar hızlı oluyordu ki bir gecede beş on köyün yakıldığı, talan edildiği haberleri duyuluyordu. Köylerdeki Türk ahali Bulgaristan'ın kendi cürümüne aldırmandan Osmanlı Devleti'ne savaş açmasını hayretle karşılıyordu. Bugüne dek Balkan içlerine doğru giden Osmanlı askerlerinden haber alınmamıştı. Üstelik Bulgarların; Yunanlar, Karadağlılar ve Sırlarla birleştiği yönündeki haberler her yerde dalga dalga yayılıyordu.

Çetecilerin bıçakla ağaçlara astıkları bildirilerde "İstanbul'a kadar sizi kovalayacağız! İstanbul'u ele geçireceğiz!" şeklindeki tehditler okunuyordu. Köylüler ne yapacaklarını bilemiyor, bir süre daha beklemeyi düşünüyorlardı. Nasıl olsa Osmanlı askerlerinin zafer haberlerini yakında alacaklardı. Daha düne kadar, büyük bir devletin tebaası durumunda olan Bulgarlara koskoca Osmanlı yenilecek değildi ya! Daha düne kadar Yunanistan, Sırbistan, Karadağ birer Osmanlı eyaleti değil miydi? Ancak son yıllarda dağdan yuvarlanan kayalar misali bu eyaletler bir bir Osmanlı'dan kopmuş, Osmanlı'yı yenme hülyaları görür hale gelmişti. Bu olacak bir iş miydi? Beyhude bir heves, ham hayal ürünü işlerdi işte.

Birkaç hafta sonra köy çeşmesinde geceleri atlarını sulayanlara, sıkı sıkıya örttükleri perdelerini aralayıp baktılar. Gelenlerin Osmanlı askeri olduğunu sanırken bazı kapıların çalındığını gördüler. Korkuları bir kat daha büyüdü; gelenler, sakın Bulgar askeri ya da çetecileri olmasındı? Duydukları zulümlere yoksa köylerinde de mi şahit olacaklardı? Yoksa söylentiler doğru mu çıkıyordu? Sahi dışarıda neler olup bitiyordu? Aylar önce geçip giden Osmanlı taburlarından neden bir haber alınamıyordu?

Yağmur bardaktan boşanırcasına yağarken çakan şimşekler, sağa sola kaçışan bazı gölgeleri ortaya çıkarıyordu. Atlar şimşeklerden

ürktüyor, yerinde duramayıp şaha kalkıyor, sinirli sinirli toynakları ile yerleri eşeliyordu.

Köy çeşmesinin yakınındaki evin çatısından düşen bir kiremit içeride bulunanları endişelendirdi. Yusuf ve Belkıs, korkudan büyüyen gözleriyle birbirlerine baktılar. Genç adam yavaşça kalkarak duvarda asılı duran tüfeğini aldı. Odanın içinde dikkatlice yürüdü. Giriş kapısının arkasında bekledi. Eli tetikteydi. Büyük bir heyecan içinde olduğu ikide bir oynayan bıyıklarından belli oluyordu. Karısına:

“Lambayı söndür,” dedi ve ekledi: “Sakın korkma! Bebek ağlamasın.”

Belkıs bebeğini alıp koynuna bastırdı. Ortalığı koyu bir sessizlik kapladı. Yusuf pür dikkat kapının açılmasını bekledi. Rüzgârın ve yağmurun sesi sürüp giden sessizliği bozdu. Dışarıda bir kara kedi, yattığı saçak altından başka yere geçerken, karşılaştığı köpek yüzünden acı şekilde miyavladı. Bunun üzerine Belkıs bebeğine daha sıkı sarıldı. Yusuf ise terlemeye başlayan elleriyle tüfeğini yokladı. Bir iki kez yutkundü. Kapı açılmayınca silahını indirdi. Titreyen bir sesle karısına:

“Kedi olmalı,” dedi.

“Ya o gürültü neydi öyle?”

“Bilmiyorum.”

“Dışarıda neler olup bitiyor, bilmiyoruz. Kişneyen atlar, nal sesleri?”

“Herhalde gelenler bizim askerlerdir.”

“İnşallah öyledir. Her şeyi sattığını köylü biliyor mu?”

“Hayır, sadece papaz biliyor.”

Bu söz üzerine Belkıs derin bir nefes alıp verdi.

“Ona güvenilmeyeceğini en iyi sen biliyorsun.”

“Başka kime satabilirdik ki? Papaz bana zengin bir Bulgar buldu. Sır kalacak. Ne bizimkiler ne de onlarınkiler bilecek. Zaten iki-üç gece sonra buradan gideceğiz. Savaşın başladığı haberi her yerde konuşuluyor.”

“Ya evimiz? Tarlamız? Hayvanlarımız?”

“Şu an hiçbirinin önemi yok. Can telâşına düştük. Belki sonra geri geliriz.”

“O zaman, sattığın fiyata mallarını geri alabilir misin?”

“Bilmiyorum. Sadece senin ve bebeğimizin can güvenliğini düşünüyorum. Doğru dürüst bir haber alsaydık.”

“Herkes bir şeyler söylüyor.”

“Herkese inanmamak ama ihtiyatlı olmak lazım. Komşu köyde çeteciler bizimkilere yapmadıklarını bırakmamışlar.”

“Ya sıra bizim köye de gelirse?”

“Bilmiyorum. Ama kendi canımızı kurtarmak için buralardan gitmemiz gerektiğini iyi biliyorum...”

“Bu yerlerden mi? Hani çeşme başında görüp seni sevdiğim köyümüzdü, Boz Tepe'deki bereketli tarlalarımızdan, komşularımızdan ayrılmak bu kadar kolay mı?”

Bu sözler üzerine Yusuf sustu. Yeleğinin cebinden tütün kesesini çıkardı. Karanlıkta parmaklarının arasına sıkıştırdığı kâğıdın üzerine bir püske tütün koyup iyice yaydı. Sonra kâğıdı hafif hafif yuvarladı. Diliyle kâğıdı ıslatıp sigarasını ağzına götürdü. Tam çakmağı çakacaktı ki vazgeçti. Temkinli olmak biraz daha beklemek amacındaydı. Saçlarını eliyle taradı. Bir süre sustu. Sonra konuşmaya başladı:

“Belkıs'ım buralar *ölüm soluyan diyarlar* oldu artık. Herkes böyle diyor; *ölüm soluyan diyarlar*.. Hâlbuki buralar daha düne kadar bizim diyarlardı.”

Alın terimizle toprağı ektik, ürünümüzü biçtik. İyi ürünler aldık. Köyde sevdik, seviştik. Hır güürümüz olmadı pek. Mutluyduk. Bu ormanlarda, bu dağlarda niceleriyle beraber yaşadık. Ne kurdu kıskandık ne de kuşu... Ancak ne olduysa oldu. Aramıza nifak tohumları ekildi. Sonra dediler ki, “Her yerde hürriyet var. Serbestlik oldu. Herkesin dini kendine.” Sanki eskiden de öyle değil miydi? “Herkes özgür,” dediler. “Herkes kanun önünde eşit,” dediler. Hatırlasana, o gün köyün meydanında silah atmış, çiftetelli oynamıştık. Ben de seni orada gördüydüm. İşte o zaman sana vuruldum, sevdalandım...

Yusuf sustu, ağzına sigarasını götürdü. Tütün kokusu alınca biraz olsun rahatlamıştı sanki. Hâlâ ayaktaydı. Elinde silahı olduğu halde başını duvara dayadı. Gözlerini yumdu. Kaldığı yerden yavaş yavaş anlatmaya devam etti:

“Sonra ne oldu? Dağlarda çeteciler türedi. Hükümet çetecilerin peşine asker yolladı. ‘Hürriyet var,’ dendi. ‘Onlar bizim kardeşimiz,’

dendi. ‘Herkes kanun önünde eşittir,’ dendi. Çeteciler bu tutumdan dolayı daha da palazlandılar. Kuvvetlendiler. Biz hürriyet derken, birlik derken, onlar ise hep ayrılık dediler. ‘Osmanlı’dan ayrılıyoruz. Başka devlet kuruyoruz,’ dediler. Hâlbuki her şeyi paylaşıyorduk, acıyı da tatlıyı da... Cenazemize gelirlerdi, biz de onlarınkine giderdik. Bayramlaşırđık... Ne olduysa bu Bulgarların nankörlüğü yüzünden oldu. Gözlerini kan bürüdü. Şimdi tek dertleri topraklarını daha da büyütmek.”

“Sen de onlara toprak sattın.”

Bu sözde sitem, biraz da öfke vardı. Yusuf bunları sezince, karısına, “Bu sözlerinle bana sitem ediyorsun,” dedi. “Ben ne yaptysam senin için, bebeğimiz için yaptım. Malda mülkte gözüm yok. Bundan sonra aç kalalım ama hür yaşayalım!”

“Ya bu topraklar? Haydi biz gidiyoruz. Ya başkaları da giderse?”

“Gidecekler zaten.”

“Bu toprakları kolay kolay nasıl bırakırız? Tırnağımızla kazdık, terimizle ıslattık, sevdamızla yeşerttik. Havasını soluduk, suyunu içtik. Bebeğimiz burada doğdu. Buraları gözden çıkartamayız ki...”

“Muhtar gibi konuşuyorsun. Gözünü kan bürümüşlere neyle karşı koyacağız? Olanları bilmiyor gibisin. Ben korkak biri değilim. Vatan diye, bizim diye bellediğimiz diyarlar bir bir elimizden çıkabilir.”

“Ya hükümet? Ya askerimiz? Ya Osmanlı askeri?”

“Hükümeti bilmem. İstanbul’da ne yaparlar? Asker gelip gitti. Nerede savaştılar? Yendiler mi, yenildiler mi bilmiyoruz. Sadece her yerde kol gezen bir korku ile aslı astarı olmayan söylentiler var.”

“Peki bu söylentiler doğru mu?”

“Olabilir.”

“Erken karar vermedik mi acaba?”

“Komşu köylüler yalan söyleyecek değil ya!”

“Ya bu Bulgarların bir oyunu ise? Hani topraklarımızı daha ucuza, hatta bedavaya almak için...”

Yusuf burada ne diyeceğini bilemedi. Sözü eveleyip geveledi. Sonunda, “Bilmiyorum,” dedi. “Bak Belkis, seni gözümden bile sakınırım. Saçının bir teline zarar gelsin istemem. Kızımızın da... Ben ödleğ değilim. Vatanın değerini çok iyi bilen biriğim. Neylersin

ki belirsizlik, bilinmezlik var. Yoksa burada kalıp vuruşmak isterim. Ama bu yürekliliği üç beş kişi gösterirse olmaz. Onların önünde duramayız. Siviller, çapulcuların önünde duramaz. Ben Türk pehlivanlarının güreşlerini dinleyerek büyüdüm buralarda. Büyük dedemden atalarımızın akınlarını dinledim. Balkanlar'ın her yanına kendi mayamızı atmışız. Buralar bize diyar olmuş, yar olmuş. Oysa şimdi? Sus! Sesini çıkarma. Bir atlı buraya yaklaşıyor. Nal seslerinden anlıyorum. Aman kızımız ağlamasın.”

Yusuf ağzındaki cigarayı yere attı. Karanlığa alışan gözleri kapının sürgülerine dikildi. Nal sesleri gittikçe yaklaşıyordu. Atın kişnemesi duyuluyordu. Yağmurun şiddetini artırdığı bu havada acaba atın sahibi kimdi? Köye niçin geliyordu? Ya da gelenin başı dertte miydi? Sorular ardı arkasına Yusuf'un kafasında dönendi. Ancak meraktan ve endişeden dolayı sorulara cevap bulamadı. Nal sesleri kesildi. Yağmurun sesinden başka bir şey duyulmadı. Yusuf, karısına, “Herhalde geçip gitti,” dedi.

Belkıs ise karşılık vermedi. Sıkı sıkıya göğsüne bastırıldığı bebeğinin ağlamaması için Allah'a dua ediyordu.

“Geçip gitti.”

Kocası sözünü bitirmişti ki atın kişnemesi hemen kapının önünden duyuldu. Ses o kadar yakından geldi ki Yusuf neredeyse atın içeride kişnediğini sandı. Silahını kapıya doğrulttu. Kapıyı açan olmadı. Yusuf ne yapacağını bilmez bir haldeyken “pat” diye kapının önüne bir şey düştü.

“Bir şey attılar,” dedi karısına yavaşça. “Bir şey ama ne?”

Bir hırıltı duydu. Köpek miydi acaba? Bekledi. Hırıltılı ses kesildi.

“Ses kesildi,” dedi. Herhalde köpekti.

Sonra bir “Ah!” nidası duydu.

“Hay Allah neler oluyor? En iyisi dışarı çıkıp bakayım.”

Karısı, “Hayır!” dedi. “Dışarı çıkma! Ya bir tuzaksa?”

“Olabilir ama böyle içeride durarak sabahın olmasını bekleyemeyiz.”

“Olsun, bekleyelim.”

“Ben dışarı çıkıp bakacağım.”

“Ah!”

“Bu bir insan... Yaralı ya da hasta olmalı...”

“Ama...”

“Kapıyı yavaşça açacağım, sen diğer odaya geç. Bir köşeye saklan ve sesini hiç çıkarma.”

Belkis âdeta dizleri üzerinde emekleyerek diğer odaya geçti. Yusuf kapının çifte sürgüsünü yavaş yavaş kaldırmaya başladı. Bir ayağıyla kapıyı aralarken elleriyle de tüfeğini sıkı sıkıya kavradı. Eli nerdeyse tetiğe değecekti. Ayağıyla kapıyı biraz daha araladı. Hafifçe başını uzattı, iri dişleri ve korkudan büyümüş gözleriyle bir atın yüzüyle karşılaştı. At, Yusuf'u görünce kişnedi. O anda Yusuf da elinde olmadan tetiğe basıverdi. Kulağı delik deşik olan at aniden geri döndü. Acı acı kişneyerek karanlıklar içinde kayboldu. Yusuf şaşkın bir halde hayvanın arkasından bakarken, kapı önünde yatan biri acı içinde “Ahh!” diye tekrar inledi. Genç adam şaşkınlık içinde yerde yatana yaklaştı.

“Kimsin?”

“Türk'üm.”

“Ne oldu?”

“Zabitim.”

“Ne oldu?”

“Yara...lı...yım... Yar...dım...”

“Hay Allah!”

Yusuf elindeki tüfeği kapıya dayadı. Yaralının yüzünü çevirdi. Kan içindeydi. Yağmur kanları yıkıyordu. Yusuf zabitin göğsünü yokladı. Bir yarası olduğunu anladı.

Zabiti sürükleyerek içeri aldı. Ardından karısına seslendi:

“Belkis gel! Yaralı bir Türk zabiti! Lambayı yak. Kıs ama...”

“Neler oluyor? Yarası nasıl?”

“Ağır kan kaybetmiş olmalı. Ama bilinci yerinde... Zorlukla da olsa konuşabildi.”

Zabitin yüzünü sildiklerinde bir gözünden vurulduğunu anladılar.

“Bir de göğsünde yarası var. Çok kan kaybediyor.”

“İçeri almakla hata mı ettin yoksa?”

“Ya ne yapacaktım? Orada inleye inleye ölmesini mi bekleyecektim? Atı onu köye kadar getirmiş olmalı. Allah vere de tüfek sesine köy ayağa kalkmasa bari...”

“Zabiti vurdun sandım.”

“Ben atını vurdum herhalde.”

“Atını mı?”

“Evet.”

“Ama...”

“Amanın sırası değil şimdi bak yine inliyor.”

“Ahh... Kaçın!”

“Sana ne oldu böyle?”

“Kaybettik... Savaşı... Bittik... Kaçın... Ölüm... Ölüm...”

Yusuf ve Belkıs göz göze geldiler.

“Ben sana demedim mi? Bak işte bir şahit!”

“Ölüm diyerek bir şeyler anlatmak istedi ama...”

“Ahh! Ölü...yo...rum. Kaçın... Kaçın...”

Zabitin başı yana düştü, ağzından ince bir kan sızdı. Yusuf hemen nabzını yokladı.

“Öldü.”

Belkıs korkuyla içini çekti.

“Öldü mü?”

“Evet.”

“Şimdi ne yapacağız?”

“Bilmiyorum. Hele bir sabah olsun.”

“Ne yani, bir şehitle mi geceyi geçireceğiz?”

“Artık o Hakk’a kavuştu. Ben başında sabaha kadar Kur’an-ı Kerim okurum. Haydi, sen bebeği al da yat. Uyumaya bak.”

“Eve bir şehit varken, yat ve uyu diyorsun. Hayır! Ben de seninle birlikte Kur’an-ı Kerim okuyacağım.”

“İyi ya sen bilirsin.”

Karı koca şehidin başında sabaha dek Kur’an okuyarak günü dualarla karşıladılar. Sabah namaz için camiye toplanan kalabalığın

içinde muhtarla görüşen Yusuf geceleyin olan biteni anlattı. Muhtar bu duruma çok şaşırıldı. Zabiti öğle namazından sonra köy mezarlığında gömmeyi teklif etti. Yusuf ise şehidin hemen gömülürse daha iyi olacağını söyledi. Aksi halde son söylentiler yüzünden köyde panik olabileceğini belirtti.

Sabah namazı eda edildikten sonra az sayıdaki köylü, zabiti defnettiler. Daha sonra mezarlıktan ayrıldılar.

Yusuf eve geldiğinde, karısı yerdeki şehit kanlarını temizlemek için uğraşıyordu. Belkıs, kocasına, “Evimiz kanlandı,” dedi.

Yusuf ise, “O kanlar, bir Türk zabitanın kanı,” diye karşılık verdi. Sonra susup odadaki mindere oturdu. Yerde uyumakta olan kızına baktı. Ne yapacağını düşünüyordu. Zabitanın söyledikleri kulaklarından durmadan çınlıyordu: “Kaybettik... Savaş... Bittik... Kaçın... Ölümler... Ölümler...”

Zabitan ne demek istemişti? Yoksa o da mı, ölüm soluyan diyarlar diyecekti? “Kim bilir... Papaz bir an önce altunlarımızı getirirse de buradan gitsek... Bugün getireceğini söylemişti ama...” diye düşündü.

Yusuf’un kederi büyüyünce kendine kalın bir sigara sardı. Pamuklu çakmağı ile sigarasını yaktı. Derin bir nefes çekti. Dumanı hırsla üfledi. Bu üfleğinde içinde duyduğu bütün sıkıntıları defnetmek ister gibi bir hali vardı. “Ne olacak halimiz a kızım, yavrum? Kızanım...” dedi. Gözleri odanın içine ağır ağır dağılan sigara dumanlarına takılıp kaldı. Kendi kendine konuşmaya başladı:

“İşte şu sigara dumanları gibi Balkanlar’da dağılıyor muyuz? Bir sigara kağıdının külü gibi yitecek miyiz, bir saman çöpü gibi savrulacak mıyız? Acaba bu dağlara, kırlara, bayırlara tekrar dönecek miyiz? Çeşmemize, tarlamıza, köyün meydanındaki ulu çınara daha sonra kavuşacak mıyız? Yoksa bu ayrılık yaman mıdır? Bu ayrılık derinden midir? Ey Balkanlar, bu ayrılık yürekten midir? Nasıl gideceğiz? Neyle gideceğiz? Biz gitsek, yüreğimiz burada olacak. Mezarda ölümlerimiz, ambarda buğdayımız, ahırda hayvanımız kalacak. Köyün yüzyıllarca yoğurduğu, var eylediği kültürü, geleneği göreneği yitip gidecek. En önemlisi de buralar bizsiz, buralar öksüz kalacak.”

Yusuf bağdaş kurup oturmuştu. Uyuşan ayağını değiştirdi. Neden sonra yanaklarından süzülen yaşların farkına vardı. Kolunun yeniyile gözyaşlarını sildi.

“Hey gidi Koca Osmanlı! Buralar sensiz kalacak. Aysız, yıldızsız kalacak. Kur’an’sız, mescitsiz, camisiz kalacak. En önemlisi hey Koca Osmanlı; Balkanlar duvasız, bizler yetim, bu diyarlar da öksüz kalacak. Bir yanımız hep eksik olacak...”

Bizler buraya ait değil miyiz? Bu diyarlar bizim değil mi? Bu diyarlardan gidersek bülbüller öter mi? Güller goncaya durur mu? Rüzgâr yine ağaçların yapraklarını okşar mı? Sular çağlar mı? Biz gittikten sonra kurdu kuşu ağlar mı?”

Yusuf’un mavi gözlerinden dökülmeye hazır yaşları titreyip duruyordu. Kapı çalındığında hızla yerinden kalkıp kapıyı açtı. Kapıda papaz dikiliyordu.

“Vre seni severim. Altınları getirdim, ancak bir şeyler duydum.”

“Ne duydun papaz efendi?”

“Gece buraya bir yaralı zabıt gelmiş. Ölmüş... Köylü onu mezarlığa gömmüş.”

“Bilmem... Gece bazı sesler duyduk. At kişnemeleri falan işte...”

Papaz manalı manalı Yusuf’un gök gözlerine baktı.

“Al bakalım altınlarını. Güle güle harca,” dedi.

“Sağ ol.”

Papaz başka bir şey demeden uzaklaştı. Kapıda kalakalan Yusuf onun arkasından baktı. Papazın gözlerinde hiç de iyi şeyler görmemişti. Alaycı, sinsi ve sorup soruşturan bir edası vardı. Ancak o üzerinde durmadı.

“İki üç sonra çekip gideceğiz nasıl olsa,” dedi.

Bu sözleri kolay söylüyordu ama yüreği köyden kopacak olmanın acısı içindeydi. “Ancak elden ne gelir artık. Zabıt ne demişti; ‘Kaybettik... Savaşı... Bittik... Kaçın... Ölüm... Ölüm...’ Yoksa bu diyarları yitiriyor muyuz?” dedi kendi kendine. “Belki bir gün yine bu diyarlara gelebilirlerdi. Neden olmasındı? Osmanlı elbette bu toprakları öyle kolay bırakacak değildi ya... Gelirlerdi gelirlerdi...”

Bu teselli veren düşünceleri sayesinde bir nebze olsun kendini iyi hissetti. Kızını kucağına aldı. Onu uzun uzun kokladı. Küçükük ellerini tuttu. Kızının deniz mavisi gözlerine baktı. Yumuşacık tom-bul yanaklarını okşadı. Doyasıya öptü. Sonra kulağına ezan okuyup

üç defa “Hicran” diyerek adını koydu. Kapıyı açan Belkıs kocasının, “Hicran” dediğini duyunca şaşırıldı.

“Kızımızın adını Hicran koydum.”

“Adıyla bin yaşasın. Hicran?”

“Hicran ya... Baksana son zamanlarda yaşadıklarımıza. Bizim bu diyarlardan ayrılacak olmamız, beni böyle bir isim vermeye sevk etti. Ne bileyim içimden öyle geldi işte. Ben de deyiverdim; Hicran...”

Sonra Belkıs kızına birkaç kez seslendi:

“Hicran... Hicran... İnşallah sonumuz hicranlı olmaz,” dedi. “Ne zaman gideceğiz?”

“En kısa sürede... Köyde üç beş aile daha gitmek için hazırlanıyor. Şu anlaşılıyor ki buradan geçen Osmanlı askerleri ağır bir yenilgiye uğramışlar. Bulgarlar hızla ilerliyorlar. İçimizdekilerin de yüzü gülüyor. Artık buralarda huzur kalmadı vesselâm...”

“Huzuru başka diyarlar da mı arayacağız?”

“Hür bir şekilde nefes alacağımız her yer, hür bir şekilde korkusuzca karnımızı doyurup yaşayabileceğimiz her yer artık bizim için diyardır, yarıdır, vatanıdır.”

“O nasıl söz! Burası vatanımız değil miydi? Vatan bellediğimiz yerleri bu kadar kolay mı terk edeceğiz? Hani beş yüzyıldır at koşturan atalarımızın hatıraları, dökülen kanları, çektikleri zahmetleri, acıları! Bu kadar kolay mı bu topraklardan çekip gitmek?”

“Kolay değil elbette ama elimiz kolumuz bağlı ne yazık ki. Askerimiz bile Bulgar’a karşı koyamadıysa, seksen hanelik köyün halkı nasıl karşı koysun? Ziyan olur gideriz. Kıyıma uğrarız. Bizler artık şunu kabul etmeliyiz ki büyük dedelerimizin, atalarımızın anlattığı o mazisi anlı şanlı fakat şu anı perişan bir milletiz. Artık başımızın çaresine bakmalıyız.”

“Ne diyeyim ki? Sabah ola hayır ola...”

***

1 Ekim 1912 Salı günü İstanbul halkı önceki günlerin aksine gazetelerini bir başka ilgi ile okumuştur. Gazetelerin yazdığı bir telgraf metni ahalinin heyecanlanmasına yol açmıştı. Bulgar ve Sırp orduları seferberlik ilân etmişti. Haber sürpriz değildi. Daha yaz

ayları başında Osmanlı Devleti'ne karşı Balkan İttifakı kurulmuş; ancak bu ittifak başkentte küçümsenmişti.

İstanbul'da yaşayanlar, ilkbahar ve yaz aylarında Arnavut isyanını, özellikle de Makedonya sınırındaki çete savaşlarını, Yunanistan ile Girit çıkmazını ve aynı başlarındaki Bulgaristan'ın savaş istediğini iyi biliyorlardı.

Bütün bunlar halk tarafından bilinmesine rağmen kurulan ittifaka karşı Osmanlı Devleti'nde askeri bir hazırlık görülüyordu. Aslında askeri hazırlıkların yapılmaması insanları endişeye değil bilâkis gizli bir güvene sevk ediyordu. Herkesin aklında dört küçük devletin hiçbir zaman Osmanlı Devleti ile başa çıkamayacağı fikri vardı. Kurulan İttifak o kadar önemsiz görülüyordu ki İstanbul tiyatrolarında o dönem Paris'ten gelen sanatçı topluluğunun Beyoğlu'nda sahneleyeceği "Sefil Aşk" ve "Kamelyalı Kadın" oyunlarının duyuruları yapılıyordu. Ayrıca sinema afişleri, çalgılı kahvelerin, eğlence yerlerin listeleri de duvarları süslüyordu.

Beyoğlu'nda her zaman olduğu gibi insan seli akıp duruyordu. Gazete dağıtıcıları sadece Osmanlıca değil İngilizce, Rumca, Fransızca gazeteleri hançereleri yırtılırcasına bağırarak satıyorlardı. Gazetelerde sıradanlığı bozacak başka haberler yer almıyordu.

Ertesi gün halkın gözüne çarpan en büyük değişiklik, İstanbul'da ne kadar işe yarayacak hayvan var ise bunlara el koyulmasıydı. Kısa bir süre içerisinde İstanbul'daki hayvanların pek çoğu toplanmış, fayton sürücülerinin elinde ancak bakımsız ve hastalıklı atlar kalmıştı. Bu el koyma işi o kadar acele ve herkesin gözü önünde yapılmıştı ki halk buna çok şaşırılmıştı. Galata Köprüsü'nde durdurulan arabalara hemen orada el koyulmuş, yolcular ve araba sürücüsü derhal indirilmişti. Bazen de sürücülerin elinde izin kâğıdı bulunmadığı için atları alınmıştı. Hatta bir atın koşumları sökülmüş, bunun üzerine sürücü köprünün ortasında kalan arabasını, müşterilerin yardımıyla itekleyerek götürmek zorunda kalmıştı. Bu durum oradan geçen yayalar tarafından garip karşılanmış, gülüşmelere hatta hafif bir alaya yol açmıştı.

Bazı işgüzar jandarmalar sürücülerin elindeki kamçıların dahi ordu malı olduğunu söylemiş, bunları alarak listeye kaydetmişler; özellikle sağlam ve yeni görünen, vurduğunda iyi ses çıkaran kırbaçlara el koymuşlardı.

Hasta, zayıf atların boyunlarına “Askerlik hizmeti için elverişli değildir” yazısı asılıyor ve bu yazıya kırmızı bir mühürle resmiyet kazandırılıyordu. Ahaliden bazıları tek geçim vasıtası olan atlarına el konulmaması için hayvanları evlerinin altındaki odunluk ve kömürlüklerde hatta mahzenlerde saklıyordu. Ancak bu durumu ihbar edenler oluyor, askerler hem hayvanları alıyor hem de sahiplerine ceza kesiyorlardı.

Ertesi gün küçük gruplar halinde toplanan göstericiler ellerindeki bayrak ve afişlerle Beyazıt Meydanı’na doğru yürüyüşe geçmişlerdi. Afişlerin üzerinde;

“Yaşasın savaş!”

“Yine Yunanistan’la!”

“Yine Bulgaristan’la, Sırbistan ve Karadağ’la!” sloganları öfkeyle haykırılıyordu.¹

2 Ekim 1912’de, Osmanlı Darülfünun öğrencileri savaş lehine büyük bir gösteri düzenlemiş, bu gösteriler dünkü gösterilerden daha kalabalık ve ses getirici olmuştu. Ayrıca Pera’daki Yunan Konsolosluğu’na doğru yürüten öğrenciler, burada Yunanistan’ı protesto etmiş, öfkesine hâkim olamayan bazı göstericiler, bir duvarın tuğlalarını sökerek konsolosluğun bahçesine atmışlardı. Bunun üzerine askerler gösteri yapan öğrencileri süngüleriyle dağıtarak istenmeyen olayların büyümesine engel olmuşlardı.

4 Ekim 1912 Cuma günü ise Sultanahmet Camii avlusunda büyük bir miting düzenlenmişti. İttihat ve Terakki Partisi’nin ileri gelenleri ortak bir miting yapmak istediklerini Hürriyet ve İtilaf Partisi yöneticilerine iletmişler ama ret cevabı almışlardı. Birbirini çekemeyen bu iki parti, milli konularda dahi bir araya gelme inceliğini ve özverisini ne yazık ki gösterememişti. Bunun üzerine aynı yerde iki parti tarafından iki ayrı miting yapılması kararlaştırılmıştı.

Hürriyet ve İtilaf Partisi’nin gösterisi saat 10.00’da başlamış, caminin geniş avlusu hınca hınç dolmuş, toplananlar:

“Savaş isteriz!”

“Balkanlar’a yürüyelim!”

1 Wilhelm Feldmann, *İstanbul’da Savaş Günleri*, s. 25.

“Cihat ilân edilsin!”

“İttifakı bozalım!”

“Haydi şanlı asker!” diye slogan atmışlardı.

Bu gösterilere sadece Türklerden değil gayrimüslimlerden de katılanlar olmuş, Osmanlı'nın Balkanlar'da o eski günlerine tekrar dönmesi için haykırıp durmuşlardı...

İttihat ve Terakki Partisi'nin gösterisi öğleden sonra saat 14.00'te aynı yerde yapılmış, gösteri sabahkinden biraz daha kalabalık olmuş, katılanlar durmadan bağırıp çağırmıştı:

“Harp isteriz harp! Harp isteriz harp!”

“Haydi Sofya'ya!”

“Haydi, şanlı asker Balkanlar'a!”

Bu mitingde Talat Bey, Hasan Fehmi Efendi, Cemaleddin Arif Bey, Agop Efendi (Boyacıyan), Nesim Mazlia Efendi, Dr. Paşayan Efendi, Ömer Naci Bey toplananları şevke getirici konuşmalar yapmış, daha sonra bu grup Fatih'te bulunan Fatih Sultan Mehmet'in kabrini ziyaret ederek kabri başında yemin etmişti².

Her iki gösteriye katılanlar daha sonra birleşerek Dolmabahçe Sarayı'na doğru yürütmüş, Sultan V. Reşat'ı selâmlamışlardı.

Aslında Osmanlı Devleti'nin seferberlik ilân etmesinden önce Balkan Devletleri arasında ikili ittifaklar oluşturulmaya başlanmıştı bile. Fransız *le Temps* gazetesi, 7 Mayıs 1912 tarihli sayısında Bulgar-Sırp anlaşmasının imzalandığını bildiriyordu ama o sıralarda *Tanin*, *İkdam* gazeteleri başta olmak üzere Osmanlı basını, Sırp ve Bulgarlar tarafından estirilen sözde barışçı havaya kanmış, kamuoyunu bilmeden yanlış yönlendirmişti. Sırp ve Bulgar gazeteleri yaptıkları yayınlarda, başını Osmanlı Devleti'nin çekeceği büyük bir Balkan birliğinden söz etmiş, bu konuda sayısız makale yazmıştı.

Ayrıca dönemin hükümeti Sırlara karşı hoşgörülü davranmış, onları Almanya'dan aldığı yeni ve seri ateşli topların Avusturya topraklarından geçmemesi üzerine, Sadrazam Sait Halim Paşa topların deniz yoluyla Selanik'e ve oradan da demiryolu ile Sırbistan'a taşınmasına izin vermişti. Sonradan bu durum fark edilmiş, değişen hükümet

2 Aram Andonyan, *Balkan Savaşı*, s. 199.

tarafından verilen izin kaldırılmıştı ama Sırp lar pek çok topu kolayca, bir süre sonra savaş ilân edecekleri Osmanlı Devleti üzerinden taşımayı başarmıştı. O dönem yaşanan gaflet bununla da sınırlı kalmamıştı. Hükümet, Balkanlar'da erkenden asker terhisine başlamıştı. Tecrübeli ve eğitimli tam 70 bin asker evine dönmüştü. Yani savaştan bir buçuk ay önce Osmanlı, ordusunun dörtte biri terhis edilivermişti.³

Koçana olaylarından⁴ sonra aradığı mazereti bulan Balkan Devletleri hızla gösteriler yapmaya ve seferberliklerini tamamlamaya çalışırken, Avrupalı devletlerin notaları Bab-ı Ali'ye verilmeye başlanmıştı. Ayrıca İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya, Avusturya ve Rusya; Osmanlı Hükümeti'nden, Rumeli ve Anadolu'da reformlar yapmasını istemişlerdi. Gazi Ahmet Paşa hükümeti de reformların yapılacağını bildirmişti. Hükümet Balkanlar'da meydana gelen münferit olaylar karşısında soğukkanlı olmak gerektiğini belirtmiş, iyi niyetinin bir nişanesi olarak da, Trakya'da düzenleyeceği tatbikatlardan vazgeçtiğini bildirmişti. Bununla yetinmeyen hükümet Balkanlar'daki terhislere hızla devam etmişti.

***

Köyün Türk mahallesinde sabah namazına giden ahali, caminin kapı koluna sıkıştırılmış domuz kuyruklarını görünce çok şaşırıldı. Bunun ne anlama geldiğini hepsi iyi biliyordu. Artık buradan “defolup gidin” diyen bir işaret bu.

Cemaatten biri, “Ellerini çok çabuk tutmuşlar,” dedi.

“Bulgar komşularımız gerçek yüzlerini gösterdiler.”

“Onlar yapmamıştır.”

“Çetecilerin işidir bu.”

Konuşmayı kısa kesip camiye girdiler. Namazlarını eda ettikten sonra yemenilerini giyerlerken, köyün delisinin koşarak geldiğini

3 İbrahim Artuç, *Balkan Savaşı*, s. 75. Bu da yetmezmiş gibi Yemen'de çıkan isyanları bastırmak için 35 taburluk bir kuvvet Balkanlar'da esen savaş rüzgârlarına aldırılmadan Yemen'e gönderilmişti.

4 Koçana Olayları: 1 Ağustos 1912 tarihinde, Kosova'ya bağlı Koçana Pazar yerinde Bulgar komitacılar bomba patlatarak 28 kişinin ölümüne sebep olmuş ve bu olayların Türkler tarafından protesto edilmesi esnasında meydana gelen galeyanda 21 Bulgar ölmüş, 190 kişi de yaralanmıştı.